

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Eltérő kárfelelősségi mércék a szerződési jogban

Szerző:

dr. Bedő Sarolta

bírósági titkár

Szeged, 2023. július 17.

Bevezetés

Tanulmányom témájaként a szerződési jogban érvényesülő speciális kárfelelősségi mércéket választottam.

A 2014. március 15. napján hatályban lépett Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) a magyar kártérítési felelősség rendszerét alapjaiban változtatta meg, a kárfelelősség korábbi, egységes szerkezetét ugyanis megbontotta, és szétválasztotta a két felelősségi rendszert: a szerződésen kívül okozott károkért, és szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséget.

A tanulmány fő célja a szerződési jogban érvényesülő eltérő felelősségi mércék bemutatása. Ennek során mindenképp röviden betekintést nyújt a kártérítési felelősség rendszerébe, majd kitér a magyar kártérítési felelősség korábbi és hatályos szabályozására, valamint a szerződéses és szerződésen kívüli károkért való felelősségi rendszerek szétválasztásának indokaira. Ezek után röviden bemutatja a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség általános szabályait, melyet követően rátér és részletesen ismerteti az ezen a területen érvényesülő eltérő felelősségi mércéket, így az ingyenes szerződésekre, a közreműködőért való felelősségre, az egészségügyi szolgáltatással összefüggésben okozott károkért való felelősségre, továbbá a használati kötelemeken belül a bérleti és haszonkölcsön szerződésekre vonatkozó speciális kimentési szabályokat. Kitér továbbá a felelősségkorlátozó és felelősségkizáró szerződési kikötések általános szabályaira, valamint azok Ptk. -beli határaitra, továbbá a visszterhes szerződésekre irányadó általános kimentési szabályok gondossági kötelemknél felmerülő problémáira.

I. A kártérítési felelősség rendszerének szabályozása a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben

Az rPtk. megteremtette a kártérítési felelősség rendszerének egységét azáltal, hogy az rPtk. 318.§-ban¹ foglalt hídszabály alkalmazásával a szerződésszegésért való felelősségre, valamint a kártérítés mértékére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait rendelte alkalmazni. A fentiek szerinti egység - többek között - kiterjedt a kimentés szabályaira, továbbá a megtérítendő kár mértékére is. Ennek értelmében a szerződésszegésért való felelősséget a korábbi jogunk felróhatósági alapon szabályozta, melynek következtében a szerződésszegő fél a kárfelelősségi feltételek fennállta esetén a felelősség alól abban az esetben mentesülhetett, ha bizonyította, hogy a szerződésszegéssel összefüggésben felróhatóság nem terheli, tehát a szerződésszegés elkerülése érdekében úgy járt el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható.²

Az egységes szabályozás a gyakorlatban azt eredményezte, hogy a szerződéses és szerződésen kívüli felelősségi tényállások közötti elhatárolási kérdések legfeljebb csak elméletileg voltak érdekesek, gyakorlati jelentőségük, és következményük nem volt.³

II. A kártérítési felelősség rendszerének hatályos szabályozása: a két felelősségi forma szétválasztása

A kártérítési felelősség rendszerének rPtk-ban foglalt egységét a Ptk. a deliktualis és kontraktuális felelősségi terület szabályainak szétválasztásával megbontotta.

A szerződéses és szerződésen kívüli károkozás szétválasztása két ponton történt: egyrészt a jogalkotó a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség kapcsán szakított a felróhatósági alapú felelősségi rendszerrel, és azt objektív jogalapra helyezte, megszigorítva ezzel a szerződésszegő fél kimentését,⁴ másrészt a károsult vagyonában beállott következménykárok és az elmaradt haszon

¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdése értelmében, a szerződésszegésért való felelősségre, valamint a kártérítés mértékére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés mérséklésének - ha a jogszabály kivételt nem tesz - nincs helye.

² VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Jogtár, Ptk.6:142.§-ához.

³ VÉKÁS- GÁRDOS i.m. Ptk.6:142.§-ához.

⁴ T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről. Budapest, 2012.

vonatkozásában a megtérítendő károk mértékét a Ptk. 6:143.§ (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlát bevezetésével, a szerződéskötéskor előrelátható károkra korlátozta.⁵

Mindezekon túl a Ptk. a két felelősségi terület korábbi egységén nem változtatott, és a 6:144.§ (1)-(2) bekezdéseiben foglalt utaló normával a károsult kármegelőzési, kárelhárítási és kárenyhítési kötelezettségére, a közös károkozók felelősségére, továbbá - eltérő megállapodás hiányában - a kár fogalmára és a kártérítés módjára a deliktuális kártérítési felelősség szabályait továbbra is megtartotta azzal, hogy a kártérítés méltányosságból történő mérséklésének nincs helye.⁶

A két felelősségi rendszer éles szétválasztása, és eltérő szabályai azt eredményezték, hogy a jogalkotó számára indokoltta vált a kettős jogcímű igények rendezése, és annak törvényi szintre emelése, hogy a felelősségi igények kumulálódása esetén ténylegesen melyik vehető igénybe.⁷ Ezt a jogalkotó a Ptk. 6:145.§-ban foglalt kumulálási tilalom bevezetésével, a non-cumul elv elfogadásával akként szabályozta, hogy kimondta, a jogosult a kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza.⁸ Mindez lényegében a jogosult számára kedvezőbb, hiszen egyrészt a kontraktuális felelősség alól a károkozó csak szigorú feltételek fennállta esetén mentesülhet, másrészt nincs lehetőség a kártérítés méltányosságból történő mérséklésére.

A Ptk. hatályba lépését követően a két felelősségi terület szétválasztásával, és a kumulálási tilalommal összefüggésben a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény hatálya alá tartozó ügyekben joggyakorlati problémaként merült fel a jogcímhez kötöttség kérdése, és ennél fogva az, hogy ha a károsult igényét téves jogcím alapján érvényesítette, úgy a Ptk. 6:145.§-ban foglalt anyagi jogi rendelkezés eljárásjogi jogcímhez kötöttséget eredményezett -e, és ezáltal a kereset megalapozatlanságát eredményezte.⁹

⁵ VÉKÁS - GÁRDOS i.m. Ptk.6:142.§-ához.

⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:144.§ (1)-(2) bekezdései.

⁷ BARTA Judit-BARZÓ Tímea-CSÁK Csilla-FAZEKAS Zoltán József-HARSÁNYI Gyöngyi-JAKAB Nóra-JUHÁSZ Ágnes -KENDERES György-KRISTON Edit-MAJOROS Tünde-MÉLYPATAKI Gábor-MISKOLCZI Bodnár Péter-OLAJOS István -PUSZTAHELYI Réka-RÁCZ Zoltán-SÁPI Edit-TÓTH Gergő-TÓTH Hilda-UJVÁRINÉ DR. ANTAL Edit: *Magyarázat a kártérítési jogról*. In: Barta Judit-Barzó Tímea-Csák Csilla (szerk.). I. 4/6.

⁸ Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:145.§.

⁹ Kúria Pfv.III.20.436/2019/6., Kúria Pfv.III.21.277/2019/7.

Ezzel kapcsolatban a Kúria akként foglalt állást, hogy kimondta, a régi Pp. alapján elbírálandó ügyekben nem érvényesül a jogcímhez kötöttség, ezért a párhuzamos kártérítési igények kizárásáról rendelkező Ptk. 6:145. §-ából sem következik a tévesen, deliktuális felelősség szabályaira alapított kereset megalapozatlansága. Nincs ugyanis eljárásjogi akadálya annak, hogy a bíróság a felek közti jogviszonyt a keresetben foglaltaktól eltérően minősítse, és azt más anyagi jogszabályok alapján bírálja el.¹⁰

A jogcímhez kötöttség körül a jogirodalomban és a bírói gyakorlatban zajló hosszú vitát¹¹ a 2018. január 01-jén hatályba lépett polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX törvény zárta le akként, hogy a 342.§ (3) bekezdésében kimondta, törvény eltérő rendelkezése hiányában az érdemi döntés nem terjedhet ki olyan jogra, amelyet a fél a perben nem állított.¹² Mindebből következően tehát nem lesz lehetséges, hogy a bíróság egy kereseti kérelemnek a jogalap téves megjelölése ellenére helyt adjon.

III. A felelősségi rendszerek szétválasztásának indoka

A Ptk. kodifikációja során a két felelősségi terület szétválasztása a károkozó magatartások eltérő természetére tekintettel jelent meg. A Ptk.-hoz fűzött Miniszteri Indokolás (továbbiakban: Indokolás) szerint a deliktuális károkozásnál a relatív kárkötelmet megelőzően a felek között abszolút szerkezetű jogviszony áll fenn, amihez kapcsolódik a károkozás általános tilalma, melynek megsértése alapozza meg a szerződésen kívüli kárfelelősséget. E felelősségi forma esetén tehát a károkozás tilalma szenved sérelmet, és a magatartást az teszi jogellenessé, hogy ahhoz káreredmény kapcsolódik. Ezzel szemben kontraktuális felelősségnél a relatív kárkötelmet megelőzően a felek között már fennáll egy relatív szerkezetű jogviszony, a szerződés, amely meghatározza a szerződő felek egymással szembeni jogait és kötelezettségeit. Ez esetben a károkozó magatartás a szerződésben önként, tudatosan, átgondoltan vállalt szerződéses kötelezettség megszegése.¹³

A károkozó magatartás eltérő természetének következményeit a Ptk. a korábban említettek szerint a felelősség feltételrendszerében vonta le azáltal, hogy megszigorította a szerződészegő fél felelősség

¹⁰ Kúria Pfv.III.20.436/2019/6., Kúria Pfv.III.21.277/2019/7.

¹¹ WOPERA Zsuzsa: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez.* Jogtár, Pp.342.§-ához.

¹² A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 342.§ (3) bekezdése.

¹³ T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről. Budapest, 2012. 585-586.

alóli kimentésének feltételeit, továbbá a megtérítendő következménykárok és elmaradt haszon mértékét a szerződéskötéskor előrelátható károkra korlátozta, egészséges egyensúlyi helyzetet teremtve ezzel a felek közötti kockázatosztás terén.¹⁴

IV. A szerződésszegésért való felelősség megállapításának feltételei

A Ptk. 6:142.§-a értelmében, aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.¹⁵

A Ptk. fenti rendelkezéséből következően tehát a szerződésszegésért való felelősség megállapításához az alábbi konjunktív feltételek fennállása szükséges:

- szerződésszegő magatartás;
- kár;
- okozati összefüggés a szerződésszegő magatartás és a kár között;
- az, hogy a károkozó ne tudja magát kimenteni a felelősség alól.

A szerződésszegésért való felelősség megállapításának tényállási elemei közül az első három feltétel (szerződésszegő magatartás, kár, okozati összefüggés) fennálltának bizonyítása főszabály szerint a jogosultat terheli, ugyanakkor ezen főszabály alól a Ptk. bizonyos esetekben kivételt fogalmaz meg. Ilyen kivétel például a Ptk. 6:158.§-ban szabályozott hibás teljesítés vétele, amikor fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a bizonyítási teher hat hónapig megfordul. Ez esetben tehát a kötelezettnek kell bizonyítania, hogy a hiba oka a teljesítés időpontja után keletkezett.¹⁶

1. Szerződésszegő magatartás

A kárfelelősség megállapításának alapvető feltétele a szerződésszegés, mely a Ptk. 6:137.§-ban foglalt rendelkezés értelmében akkor valósul meg, ha bármely - akár szerződésben, akár jogszabályban

¹⁴ T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről. Budapest, 2012. 585-586.

¹⁵ Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:142.§.

¹⁶ VÉKÁS - GÁRDOS i.m. Ptk.6:142.§-ához.

foglalt- kötelezettség szerződészerű teljesítése elmarad.¹⁷ A Ptk. e rendelkezéssel lényegében törvényi színt emelte a Ptk. 6:34.§-ban szabályozott azon elvárás, mely szerint a szerződéseket tartalmuknak megfelelően teljesíteni kell.¹⁸

A szerződésszegés megvalósulhat tevőleges magatartással és mulasztással egyaránt, és vonatkozhat akár főkötelezettség, akár mellékkötelezettség megszegésére. A leggyakrabban előforduló szerződésszegéseket a Ptk. külön nevesíti, ilyen a késedelem, a hibás teljesítés, a teljesítés lehetlenné válása, a teljesítés megtagadása és a vállalt jognyilatkozat megtételének elmulasztása. Mindezekon túl persze egyéb okok is szerződésszegést eredményezhetnek.¹⁹

A Ptk. 6:137.§-ában foglalt szerződésszegés fogalmából levezethetően a szerződésszegés a teljesítéshez kapcsolódik, ugyanakkor az a szerződés bármely szakaszában bekövetkezhet, így a szerződésszegés típusai szempontjából megkülönböztethetjük a közbeni szerződésszegés, valamint az előzetes szerződésszegés esetét.²⁰

A közbeni szerződésszegés általában mulasztással valósul meg, és a Ptk. 6:150.§-ban foglaltak alapján legtöbbször abban áll, hogy a fél - legyen az akár jogosult, akár kötelezett - elmulasztja megtenni azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a másik fél a szerződésből eredő kötelezettségeit megfelelően teljesíthesse. A közbeni szerződésszegés következménye pedig a Ptk. 6:150.§ (2) bekezdése értelmében az, hogy kizárja a másik fél olyan kötelezettségének megszegését, amelynek teljesítését az intézkedés vagy nyilatkozat elmulasztása megakadályozza.²¹

Az előzetes szerződésszegésnek a Ptk. 6:151.§-a két esetkörét szabályozza, a 6:151.§ (1) bekezdésében foglalt késedelem okán, valamint a Ptk. 6:151.§ (2) bekezdésében szabályozott hibás teljesítés okán beálló előzetes szerződésszegést.

¹⁷BARTA-BARZÓ-CSÁK-FAZEKAS-HARSÁNYI-JAKAB-JUHÁSZ-KENDERES-KRISTON-MAJOROS-MÉLYPATAKI-MISKOLCZI OLAJOS-PUSZTAHELYI-RÁCZ-SÁPI-TÓTH-TÓTH-UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. I. 4/1. BODNÁR-

¹⁸ UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. 210.

¹⁹BARTA-BARZÓ-CSÁK-FAZEKAS-HARSÁNYI-JAKAB-JUHÁSZ-KENDERES-KRISTON-MAJOROS-MÉLYPATAKI-MISKOLCZI OLAJOS-PUSZTAHELYI-RÁCZ-SÁPI-TÓTH-TÓTH-UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. I. 4/1. BODNÁR-

²⁰ UJVÁRINÉ ANTAL Edit: *Felelősségtan*. Új Magyar Polgári Jog Tankönyv, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2014. 215-216.

²¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:150.§ (1)-(2) bekezdései.

A késedelem okán beálló szerződésszegés esetén arról van szó, hogy már a teljesítési határidő lejárta előtt nyilvánvaló, hogy a kötelezett a szolgáltatását az esedékességkor nem tudja teljesíteni, és a teljesítés emiatt a jogosultnak már nem áll érdekében. E két konjunktív feltétel fennállta esetén a jogosult gyakorolhatja a késedelemből eredő jogokat.²²

A hibás teljesítés okán bekövetkező előzetes szerződésszegésről a Ptk. 6:151.§ (2) bekezdése értelmében akkor beszélünk, ha a teljesítési határidő lejárta előtt nyilvánvalóvá válik, hogy a teljesítés hibás lesz, a kötelezettnek azonban lehetősége van a jogosult által tűzött határidőben a hiba kijavítására vagy kicserélésre. Amennyiben ez a határidő eredménytelenül telik el, akkor a jogosult gyakorolhatja a hibás teljesítésből eredő jogokat.²³

A szerződésszegés típusai kapcsán kiemelést érdemel továbbá a részleges szerződésszegés esete is, amely kizárólag osztható szolgáltatások esetén értelmezhető.²⁴ Részleges szerződésszegés esetén a Ptk.6:149.§-ban foglaltak szerint a szerződésszegés a szolgáltatás egy részére vonatkozik, és a szerződésszegés jogkövetkezményei is kizárólag erre az érintett részre állnak be, kivéve, ha a jogkövetkezmények részleges alkalmazása a jogosult lényeges jogi érdekét sérti.²⁵

2. Kár

Hatályos jogunkban a kár fogalma alatt a vagyoni károkat értjük, amely a Ptk. 6:144.§ (2) bekezdése folytán alkalmazandó Ptk. 6:522.§ (2) bekezdése értelmében magában foglalja:

- a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést (damnum emergens),
- az elmaradt vagyoni előnyt (lucrum cessans),
- a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.²⁶

A vagyonban beállott értékcsökkenés, vagy másként tényleges kár, azzal az értékkel egyenlő, amelytől a károsult valamely dolog elpusztulása vagy megsérülése kapcsán elesik.²⁷

²² A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:151.§ (1) bekezdése.

²³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:151.§ (2) bekezdése.

²⁴BARTA-BARZÓ-CSÁK-FAZEKAS-HARSÁNYI-JAKAB-JUHÁSZ-KENDERES-KRISTON-MAJOROS-MÉLYPATAKI-MISKOLCZI BODNÁR-OLAJOS-PUSZTAHELYI-RÁCZ-SÁPI-TÓTH-TÓTH-UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. I. 4/3.2.

²⁵ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:149.§.

²⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:522.§ (2) bekezdése.

²⁷ UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. 61.

Az elmaradt vagyoni előny az az érték, amellyel a károsult vagyona gyarapodott volna, ha a károkozás nem következik be, míg a vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségek alatt azokat a költségeket értjük, amelyek ugyancsak csökkentik a károsult vagyont, azonban azokat nem közvetlenül a károsító magatartás váltja ki, hanem a károsító magatartás hatására a károsult elhatározása.²⁸

Megjegyzendő, hogy a Ptk. a korábbi jogunktól eltérően a nem vagyoni kár fogalmát, valamint a nem vagyoni kártérítés jogintézményét már nem ismeri, azok helyébe a személyiségi jogok megsértéséhez kapcsolódó sérelemdíj jogintézménye lépett.

3. Okozati összefüggés a szerződésszegés, valamint a kár között

Az okozati összefüggést illetően különböző elméletek alakultak azzal összefüggésben, hogy a ténybeli és a jogi okozatosságot is egyaránt vizsgálni kell-e, és ha igen, úgy milyen tartalommal. Az Indokolás több helyen hivatkozik a Bécsi Vételi Egyezményre, amely okozatossági összefüggés alatt csak a ténybeli okozatosságot érti. Ennek lényege szerint pedig minden szerződésszegés okozatos, ami nélkül a kár nem következett volna be. Ugyanakkor az Indokolás szövege mégis arra enged következtetni, hogy a gyakorlatban a ténybeli okozatosság mellett a jogi okozatosságot, tehát azt is vizsgálni kell, hogy a kár a szerződésszegés tipikus következménye volt -e.²⁹

V. A kontraktuális felelősség általános kimentési rendszere visszterhes szerződések esetében

A Ptk. kontraktuális felelősségi rendszerének legfontosabb újítása a korábban említettek szerint a kontraktuális felelősség objektív jogalapra helyezése, melynek eredménye -többek között- a kimentés szabályainak megszigorítása volt. A kimentés feltételrendszerének kialakításához mintaként a Bécsi

²⁸BARTA-BARZÓ-CSÁK-FAZAKAS-HARSÁNYI-JAKAB-JUHÁSZ-KENDERES-KRISTON-MAJOROS-MÉLYPATAKI-MISKOLCZI BODNÁR-OLAJOS-PUSZTAHELYI-RÁCZ-SÁPI-TÓTH -TÓTH-UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. I.rész, 3/1.3.2.

²⁹ BÍRÓ György-CSEH Attila-FARKAS Attila László-FUGLINSZKY Ádám-KISFALUDI András-MOLNÁR Ambrus-PETRIK Béla-POMEISL András-VÉKÁS Lajos-WELLMANN György: *Polgári Jog, Kötelmi jog, Első és Második rész, Harmadik, átdolgozott, bővített kiadás, Az új Ptk. magyarázata*. In: WELLMANN György (szerk.). V.kötet., HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2018. 314-315.

Vételi Egyezmény 79. cikkének (1) bekezdése³⁰ szolgált, a jogalkotó a kimentési feltételek szabályát lényegében a Bécsi Vételi Egyezményből átvette.³¹

A Ptk. 6:142.§-a a visszterhes szerződések vonatkozásában általános jelleggel kimondja, aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentese a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.³²

A Ptk. fenti rendelkezéséből, továbbá az előző pontban ismertetettekkel következően tehát, amennyiben a kárfelelősség feltételei fennállnak, azokat a jogosult bizonyította, úgy a szerződésszegő fél -amennyiben a kárt ő okozta- automatikusan kártérítést fizet, kivéve, ha a Ptk. 6:142.§ második fordulatában szabályozott három együttes feltétel bizonyításával a felelősség alól mentesül.

A hármas kimentési feltétel kapcsán a bizonyítási teher a károkozón nyugszik, ugyanakkor annak szabályát némileg árnyékolja, hogy a károkozó által bizonyított tények és körülmények minősítése bírói mérlegelést kívánó jogkérdés.³³

Fontos kiemelni, hogy a Ptk. 6:142.§-ban foglalt rendelkezés diszpozitív norma, attól a felek a szerződési szabadság folytán egyező akarattal eltérhetnek, és a szerződésben szigorúbb vagy enyhébb kimentési feltételeket is meghatározhatnak, sőt annak sincs akadálya, hogy a szerződés értelmező rendelkezésében körülírják például, hogy az egymás közti viszonyukban mit értenek a vis maior fogalma alatt.³⁴ Ugyanakkor a diszpozitivitást a Ptk. nem korlátlanul biztosítja a felek számára. Korlátot jelentenek egyrészt a Ptk. érvénytelenségi szabályai (például semmisség, tisztességtelen szerződési kikötés) és alapvető rendelkezései (például jóhiszeműség), másrészt -miután az enyhébb felelősségi

³⁰ Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről szóló 1987. évi 20. törvényerejű rendelet 79. cikk (1) bekezdése: Nem tehető felelőssé a fél valamely kötelezettségének elmulasztásáért, ha bizonyítja, hogy azt olyan akadály okozta, amelyet el nem háríthatott, s ésszerűen az sem volt elvárható tőle, hogy a szerződéskötés idején ezzel az akaddal számoljon, azt elhárítsa vagy következményeinek elejét vegye.

³¹ BÍRÓ-CSEH-FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m. 318.

³² A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:142§.

³³ BÍRÓ-CSEH-FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m. 317.

³⁴ Kúria Pfv.V.21.029/2017/10., Fővárosi Ítéletábla 3.Pf.20.240/2019/8/II.

feltételek lényegében felelősségkorlátozást jelentenek- így irányadóak a Ptk. 6:152.§-ban foglalt felelősségkorlátozásra, valamint felelősségkizárásra vonatkozó rendelkezései.³⁵

VI. Eltérő felelősségi szabályok ingyenes szerződések esetében

A Ptk. szerződési joga a Ptk. 6:61.§-ban megfogalmazott visszterhesség vélelméből indul ki, melynek értelmében a szerződéssel kikötött szolgáltatásért - ha a szerződésből vagy a körülményekből más nem következik - ellenszolgáltatás jár.³⁶ Figyelemmel azonban arra, hogy a Ptk-ban szabályozott szerződések egy része ingyenes formában is megköthető, a jogalkotó indokoltnak tartotta az általánostól eltérő, speciális felelősségi szabályok bevezetését. Mindennek indokát abban látta, hogy míg visszterhes szerződéseknél a felek tudatosan vállalt és átgondolt, kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak egymásnak³⁷, addig ez a tudatosság és kölcsönösség az ingyenes szerződéseknél hiányzik, ilyenkor ugyanis a kötelezett saját vagyona terhére, ellenszolgáltatás nélkül vállal teljesítést. Éppen ezért méltánytalan lenne a visszterhes szerződésekre irányadó felelősségi szabályok megkövetelése az ingyenes szerződések esetében, ezért a jogalkotó azokra eltérő, enyhébb felelősségi szabályok bevezetését tartotta szükségesnek.³⁸

Az ingyenes szerződésekkel összefüggésben okozott károkért való felelősségre irányadó szabályokat a Ptk.6:147.§ (1)-(2) bekezdései tartalmazzák, melyekkel a jogalkotó némi eltéréssel ugyan, de az ajándékozási szerződésre irányadó rPtk. 518.§ (1)³⁹-(2)⁴⁰ bekezdéseiben foglalt szabályokat tartotta fenn.⁴¹

Az ingyenes szerződésekkel okozott károkért való felelősség szempontjából kiemelendő, hogy az Indokolás, majd utóbb a Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiuma e körben megfogalmazott véleménye szerint is, az ingyenes szerződések a non-cumul klauzula körében kívül esnek, így a Ptk. 6:145.§-ban

³⁵ BÍRÓ-CSEH - FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m. 326-327.

³⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:61.§.

³⁷ T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről. Budapest, 2012. 591.

³⁸ VÉKÁS - GÁRDOS i.m.Ptk.6:147.§-ához.

³⁹ ³⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 581.§ (1) bekezdése értelmében, az ajándékozó a megajándékozott tulajdonszerzésének, továbbá az ajándék tárgyának lényeges fogyatékoságáért vagy az ajándékozás során abban beálló kárért csak akkor felel, ha a megajándékozott bizonyítja, hogy az ajándékozó szándékosan vagy súlyosan gondatlanul járt el; a felelősség a kárért akkor is terheli az ajándékozót, ha a megajándékozottat nem tájékoztatja az ajándék olyan lényeges tulajdonságáról, amelyet a megajándékozott nem ismer.

⁴⁰ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 581.§ (2) bekezdése szerint, az ajándékozó az általános szabályok szerint felelős azért a kárért, amelyet az ajándékozással kapcsolatban a megajándékozott egyéb vagyonában okoz.

⁴¹ VÉKÁS - GÁRDOS i.m.Ptk.6:147.§-ához.

foglalt párhuzamos kártérítési igények kizárására vonatkozó rendelkezése az ingyenes szerződések esetében nem alkalmazható.⁴² A jogalkotó ezt azzal magyarázta, hogy visszterhes szerződések esetén lehetősége van a szerződő feleknek az esetleges kockázatok feltárására, megismerésére, továbbá arra, hogy e körben tárgyalásokat folytassanak, és azokat a szolgáltatás ellenértékébe beépítsék. Ez a kockázat-árazási lehetőség ugyanakkor az ingyenes szerződések esetében fogalmilag kizárt.⁴³

Az ingyenes szerződésekkel okozott károkért való felelősségnek a Ptk. két esetkörét szabályozza attól függően, hogy a szerződéssel okozott kár a szolgáltatás tárgyában, vagy a jogosult egyéb vagyonában következett be.

1. Felelősség a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károkért

A Ptk. 6:147.§ (1) bekezdése kimondja, aki szolgáltatás teljesítését ingyenesen vállalja, a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárért akkor felel, ha a jogosult bizonyítja, hogy a kötelezett a kárt szándékos szerződésszegéssel okozta, vagy elmulasztotta a tájékoztatást a szolgáltatás olyan lényeges tulajdonságáról, amelyet a jogosult nem ismert.⁴⁴

Mindebből következően tehát az ingyenes szerződéssel összefüggésben a szolgáltatás tárgyában okozott károkért való felelősséget a jogalkotó egyrészt a szándékos szerződésszegés esetére, másrészt a szolgáltatás jogosult által nem ismert lényeges tulajdonságára vonatkozó tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának esetére korlátozta.

A fentiekből jól látható, hogy a jogalkotó a súlyos gondatlansággal okozott károkért való felelősséget - az rPtk. szabályozásától eltérően - kizárta.

Szándékos szerződésszegés esetén a szándékosságnak a szerződésszegésre kell kiterjednie, nem pedig a szerződésszegés következményeire. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy nem tekinthető minden szándékos döntés egyúttal szándékos szerződésszegésnek, vagy olyan szerződésszegésnek, amelyért

⁴² A Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2016. (XI. 24.) kollégiumi véleménye ingyenes szerződéseknel a Ptk. párhuzamos kártérítési igények kizárására vonatkozó rendelkezésről, Jogtár.

⁴³ LESZKOVEN László: *Szerződésszegés a polgári jogban*. Második, átdolgozott kiadás, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2018., Jogtár, IX./7.

⁴⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:147.§ (1) bekezdése.

a kötelezett felelősséggel tartozik. Szalai Ákos példája szerint ugyanis, ha egy légitársaság törli a járatát, az szándékos döntésként értékelendő. Ugyanakkor, ha erre háború miatt, vagy más repülésbiztonsági okból kerül sor, akkor a kötelezett a felelősség alól kimentheti magát, mely esetben kártérítés fizetésére nem köteles.⁴⁵

Jól látható tehát, hogy a gyakorlatban nehézséget okoz a szándékosság polgári jogi fogalmának meghatározása.

A szándékos szerződésszegéshez Leszkoven László szerint nem elegendő, hogy a kötelezett a szerződésszegést kívánja, vagy hogy abba belenyugszik. Álláspontja szerint a szándékosság megállapításához a szándékosság büntetőjogi fogalmán túl szükséges valamilyen minőségi többlet. Ezért álláspontja szerint a polgári jogi szándékosság sokkal inkább a célzatossághoz áll közel.⁴⁶

Szalai Ákos szerint a szándékos szerződésszegésnek különböző fokozatait különböztethetjük meg attól függően, hogy a szerződésszegéssel mi volt a kötelezett célja: saját hasznának növelése, vagy a szerződésszegés elkerülését, megelőzését szolgáló intézkedések csökkentése.

A szándékos szerződésszegés kapcsán így beszélhetünk:

- az előre eltervezett szerződésszegésről, melyet lényegében csalásnak nevez;
- az úgynevezett „opportunistá magatartásról”, vagyis amikor a kötelezett a számára kedvezőbb szerződésmódosítás elérése érdekében a szerződésszegés kilátásba helyezésével megszarolja a jogosultat;
- az úgynevezett „pozitív változás” esetéről, vagyis amikor a kötelezett jobb ajánlatot kap, amely miatt a korábban létrejött, kevésbé előnyös szerződést nem teljesíti;
- a „negatív változás” esetéről, vagyis amikor a szerződés teljesítése elnehezül, és a kötelezett ezért szegi azt meg;

⁴⁵https://ptk2013.hu/szakcikkek/fuglinszky-adam-az-elorelathatosagi-klauzula-ertelmezesenek-ujabb-dilemmai-gj-20197-8-1-7-o/6806#_ftn21

⁴⁶ LESZKOVEN i.m. IX./4.

- a „rossz munka átadásáról”, amikor nem terheli szándékosság a hibás teljesítést illetően a kötelezettet, viszont amikor utóbb ráeszmél, hogy hibásan teljesített, költségtakarékossági okokból nem javítja ki a hibát és nem is értesíti arról a jogosultat.⁴⁷

Megjegyzendő, hogy a Ptk. 6:147.§ (1) bekezdésében foglalt esetben a bizonyítási teher megfordul, ami annyit tesz, hogy az igényérvényesítés során nem a károkozónak kell kimentenie magát, hanem a jogosultatnak kell bizonyítania a kötelezett felelősségre vonásához szükséges feltételeket.⁴⁸

2. Felelősség a jogosult vagyonában bekövetkezett károkért

A Ptk. 6:147.§ (2) bekezdése szabályozza az ingyenes szerződések második esetkörét, amikor a károkozó a jogosult vagyonában okoz kárt. Ezzel kapcsolatban a Ptk. 6:147.§ (2) bekezdése kimondja, aki szolgáltatás teljesítését ingyenesen vállalja, köteles a jogosult vagyonában a szolgáltatással okozott kárt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.

A fenti rendelkezésből jól látható, hogy a jogalkotó az ingyenes szerződéssel a jogosult vagyonában okozott károk esetén fennálló felelősségre a deliktuális felelősség körében érvényesülő, kevésbé szigorú felróhatósági szabály alkalmazását írja elő, kivezelve ezzel a kötelezett felelősségét a kontraktuális felelősség szabályozási köréből.⁴⁹ Mindez azt jelenti, hogy a kötelezett felelőssége felróhatósági alapú, vagyis a felelősség alól akkor nem mentesül, ha bizonyítja, hogy a magatartása nem volt felróható, tehát úgy járt el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. Kiemelendő továbbá, hogy miután a jogalkotó a deliktuális felelősség szabályait rendeli alkalmazni, ezért fontos, hogy a kötelezett felelőssége a Ptk.6:521.§-ban foglaltak értelmében nem áll fenn a jogosult vagyonában keletkezett azon károk vonatkozásában, melyeket nem látott előre és nem is kellett előre látnia.⁵⁰

⁴⁷ https://ptk2013.hu/szakcikkek/fuglinszky-adam-az-elorelatthatosagi-klauzula-ertelmezesenek-ujabb-dilemmai-gj-20197-8-1-7-o/6806#_ftn21

⁴⁸ LESZKOVEN i.m. IX/7.

⁴⁹ LESZKOVEN i.m. IX/7.

⁵⁰ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:521.§.

VII. Eltérő felelősségi szabályok egészségügyi szolgáltató szolgáltatásával összefüggésben okozott károk esetében

A korábban tárgyaltak során rámutattam, a Ptk. legfontosabb újítása a két felelősségi terület szétválasztása, és ennek folyamányaként -többek között- a Ptk.6:145.§-ban foglalt kumulálási tilalom, tehát a párhuzamos kártérítési igények kizárásának törvényi szintre emelése volt.⁵¹

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:145.§-a alapján, a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 244.§ (2) bekezdése: Az egészségügyi szolgáltatásokkal összefüggésben keletkezett kárigényekre, illetve a személyiségi jogsértések esetén követelhető igényekre a Ptk.-nak a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre, valamint a személyiségi jogok megsértésének szankcióira vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A Ptk. 6:145.§-ban foglalt szabály diszpozitív norma, attól a felek egyező akarattal eltérhetnek, sőt bizonyos károkozásokat maga a Ptk. emel ki a non-cumul klauzula köréből. Az egyik ilyen az egészségügyi szolgáltatásra létrejött szerződés megszegéséből eredő károkért való felelősség, melyet az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 244.§ (2) bekezdése⁵² a kontraktuális felelősség szabályai alól kivesz, és arra a Ptk. szerződésszegésen kívül okozott károkért való felelősségre vonatkozó szabályai megfelelő alkalmazását írja elő.⁵³ Ennek értelmében tehát az egészségügyi szolgáltatásra létrejött szerződéssel okozott károkért való felelősség felróhatósági alapú, a kárfelelősség megállapításához négy együtt feltétel fennállta szükséges:

- jogellenes magatartás
- kár

⁵¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:145.§-a alapján, a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza.

⁵² Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 244.§ (2) bekezdése: Az egészségügyi szolgáltatásokkal összefüggésben keletkezett kárigényekre, illetve a személyiségi jogsértések esetén követelhető igényekre a Ptk.-nak a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre, valamint a személyiségi

⁵³ VÉKÁS - GÁRDOS i.m.Ptk.6:146.§-ához.

- okozati összefüggés a jogellenes magatartás és a kár között
- felróhatóság.

A felróhatóság kapcsán szükséges azonban kiemelni, hogy az esetben nem a Ptk-ban rögzített általában elvárható magatartás a mérce, hanem az Eütv. 77.§ (3) bekezdésében rögzített azon zsinórmérték, hogy az egészségügyi dolgozó az egészségügyi tevékenységet, az adott helyzetben általában elvárható gondossággal, a szakmai követelmények keretei között, etikai szabályok megtartásával, legjobb tudása és lelkiismerete szerint, a rendelkezésére álló tárgyi és személyi feltételek által meghatározott szinten, szakmai kompetenciájának megfelelően nyújtja.⁵⁴ A gondossági mérce tehát ebben az esetben magasabb.⁵⁵

VIII. Eltérő felelősségi szabályok közreműködő igénybevétele esetén

A korábbi jogunk az rPtk. 315.§-ban⁵⁶ szabályozta az akkori megfogalmazás szerint 'teljesítési segéd' magatartásáért való felelősséget. A rendelkezés értelmében, a szerződés kötelezettje a teljesítési segéd szerződésszegéséért felelősséggel tartozott, és a szerződésszegésért úgy volt köteles helytállni, mintha személyesen maga járt volna el.⁵⁷ Ugyanakkor már a korábbi jogunk bírói gyakorlata sem zárta ki a jogosult számára a teljesítési segéddel szemben történő közvetlen igényérvényesítés lehetőségét abban az esetben, ha a teljesítési segéd valamely magatartásával a szerződésen kívül olyan többlettényállást is megvalósított, amely a deliktuális felelősségét megalapozza⁵⁸.

⁵⁴ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 77.§ (3) bekezdése

⁵⁵BARTA-BARZÓ-CSÁK-FAZAKAS-HARSÁNYI-JAKAB-JUHÁSZ-KENDERES-KRISTON-MAJOROS-MÉLYPATÁKI-MISKOLCZI BODNÁR-OLAJOS-PUSZTAHELYI-RÁCZ-SÁPI-TÓTH-TÓTH-UJVÁRINÉ DR. i.m. III. 9/5.

⁵⁶A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 315.§-a értelmében, aki kötelezettsége teljesítéséhez vagy joga gyakorlásához mást vesz igénybe, ennek magatartásáért felelős.

⁵⁷ BENEDEK Károly -BESENYEI Lajos -DOMÉ Györgyné -GELLÉRT György -HARMATHY Attila -KECSKÉS László -KEMENES Béla -PETRIK Ferenc -SÁRKÖZY Tamás -SÓTH Lászlóné -SZILÁGYI Dénes -VÉKÁS Lajos -ZOLTÁN Ödön: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez.* In: GELLÉRT György (szerk.). *Jogtár, Ptk. 315.§-ához.*

⁵⁸ Kúria Pfv. III. 21.337/2016/4.

Hatályos jogunkban az rPtk.315.§-ának a teljesítési segédre vonatkozó szabálya helyébe a Ptk. 6:148.§-ban szabályozott közreműködőért való felelősség szabályai léptek, melynek mintájául a Bécsi Vételi Egyezmény 79. cikkének (2) bekezdése⁵⁹ szolgált.⁶⁰ A kontraktuális felelősség objektív jogalapra helyezésének eredményeként szigorodtak a közreműködőért való felelősség alóli mentesülés szabályai is. A Ptk. a felelősség alóli mentesülés szempontjából a korábbi szabályozástól eltérően különbséget tesz a között, hogy a kötelezett a közreműködőt jogszerűen vagy jogszerűtlenül vette igénybe. Mindemellett megtartotta az rPtk-hoz hasonlóan a jogosult közreműködővel szembeni igényérvényesítésének lehetőségét arra az esetre, ha a közreműködő a szerződésen kívüli jogellenes magatartásával a jogosultnak kárt okoz.⁶¹

1. A közreműködő jogszerű igénybevétele

Abban az esetben, ha a kötelezett a közreműködőt jogszerűen vette igénybe, úgy a Ptk. 6:148.§ (1) bekezdése értelmében a közreműködő magatartásáért úgy felel, mintha maga járt volna el.⁶² Ez a kötelezett felelőssége szempontjából tehát annyit tesz, hogy a kötelezett a felelősség alól akkor mentesül, ha a Ptk. 6:142.§-ban foglaltakat mind a saját, mind pedig a közreműködő vonatkozásában bizonyítja. Ki kell tehát mentenie a közreműködő magatartását is, és a Ptk. 6:142.§-ban foglalt feltételek együttes fennállását - így azt, hogy a szerződésszegést a közreműködő ellenőrzési körén kívüli, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és a közreműködőtől nem volt elvárható, hogy a szerződésszegést elkerülje, vagy a kárt elhárítsa - a közreműködő vonatkozásában is bizonyítania.⁶³

Leszkoven László a fentieket úgy fogalmazta meg, hogy a közreműködő magatartása lényegében a kötelezett magatartásába belesimul, melynek következtében a kimentendő magatartások a kötelezeti pozícióban megkettőződnek.⁶⁴

⁵⁹ Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről szóló 1987. évi 20. törvényerejű rendelet 79. cikkének (2) bekezdése: Ha a fél mulasztása a szerződés egészének vagy egy részének teljesítésére általa igénybe vett harmadik személy mulasztására vezethető vissza, a fél csak akkor mentesül a felelősség alól, ha (a) az előző bekezdés alapján mentesül, és (b) az általa igénybe vett személy maga is mentesülne, ha az előző bekezdés rendelkezéseit alkalmaznák rá.

⁶⁰ BÍRÓ-CSEH - FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m. 318.

⁶¹ VÉKÁS - GÁRDOS: i.m. Ptk.6:148.§-ához.

⁶² A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:148.§ (1) bekezdése szerint, aki kötelezettsége teljesítéséhez vagy joga gyakorlásához más személy közreműködését veszi igénybe, az igénybevett személy magatartásáért úgy felel, mintha maga járt volna el.

⁶³ BÍRÓ-CSEH - FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m. 318.

⁶⁴ LESZKOVEN i.m. IX/6.

Fuglinszky Ádám a Ptk.6:148.§ (1) bekezdése vonatkozásában egy olyan szélsőséges, ugyanakkor elvetett értelmezést is felvetett, melynek lényege szerint, minél tágabban fogjuk fel a kötelezett ellenőrzési körét, annál kevésbé van szükség kárfelelősség megállapításához a közreműködőért való felelősség szabályozására, hiszen ez esetben a közreműködő magatartásra mindig a kötelezett ellenőrzési körébe esőként tekintendő.⁶⁵

2. A közreműködő jogszerűtlen igénybevétele

Abban az esetben, ha a kötelezett a közreműködőt jogszerűtlenül vette igénybe, úgy a felelőssége a Ptk. 6:148.§ (2) bekezdése értelmében szigorúbb, hiszen ez esetben azokra a károkra is kiterjed, amelyek a közreműködő igénybevétele nélkül nem következtek volna be.⁶⁶

Jogszerűtlen igénybevétel esetén tehát a közreműködő a Ptk. 6:142.§-ban foglalt kimentési okokra alappal nem hivatkozhat, hiszen ez esetben a helytállási kötelezettsége minden, a közreműködő jogszerűtlen igénybevételével kapcsolatban - okozati összefüggésben - előállt kár megtérítésére kiterjed. Felelőssége tehát az objektív okozati összefüggésen alapul, és kimentésnek csak annyiban lesz helye, amennyiben bizonyítja, hogy a kár a közreműködő igénybevétele nélkül is bekövetkezett volna.⁶⁷ Mindez a gyakorlatban tehát akár azt is eredményezheti, hogy a közreműködő jogszerűtlen igénybevétele esetén előfordulhat olyan eset, hogy a kötelezett akár külső vis maior esetén is felelősséggel tartozik. Hiszen, ha például a termény tárolása nem a jogszerűtlenül igénybe vett közreműködőnél történik, hanem azt a kötelezett maga tárolja, akkor nem öntötte volna el az árvíz a raktárat, és a termény sem semmisült volna meg.⁶⁸

IX. Eltérő felelősségi szabályok a bérleti és haszonkölcsön szerződések esetén

A közreműködő jogszerűtlen igénybevételéhez hasonló szabályokat fogalmaz meg a Ptk. bérleti és haszonkölcsön szerződésekre irányadó rendelkezése a bérlet és kölcsönbe adott dolog hozzájárulás

⁶⁵ BÍRÓ-CSEH -FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m.318-319.

⁶⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:148.§ (2) bekezdése alapján, ha a kötelezettnek más személy igénybevételére nem volt joga, felelős mindazokért a károkért is, amelyek e személy igénybevétele nélkül nem következtek volna be.

⁶⁷ BÍRÓ-CSEH -FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m.393.

⁶⁸ UJVÁRINÉ DR. ANTAL i.m. 213.

nélküli albérletbe adása, használatának jogellenes átengedése, valamint a bérlet megszűnésekor a bérelt dolog jogellenes visszatartása esetére.

A szabályozás kapcsán a jogalkotó azt tartotta szem előtt, hogy mind a bérleti, mind pedig a haszonkölcsön szerződés alapján a bérlő/kölcsönvevő jogosulttá válik a bérelt és kölcsönbe adott dolog rendeltetésszerű használatára és birtoklására. Miután sem a bérbeadónak, sem pedig a kölcsönadónak nem mindegy, hogy a dolgot ki használja, így érdeke fűződik ahhoz, hogy a használatra befolyása legyen.⁶⁹ Mindezért a Ptk. 6:334.§ (1) bekezdése a bérleti szerződés kapcsán kimondja, hogy a bérelt dolgot a bérlő a bérbeadó hozzájárulásával jogosult albérletbe vagy harmadik személy használatába adni,⁷⁰ míg a haszonkölcsön szerződés tekintetében a Ptk.6:358.§ (2) bekezdése rögzíti, hogy a dolgot a kölcsönvevő a kölcsönadó hozzájárulásával jogosult harmadik személy használatába adni.⁷¹

A Ptk. a bérlő, valamint a kölcsönvevő felelőssége szempontjából különbséget tesz a között, hogy a használat átengedésére a bérbeadó/kölcsönadó hozzájárulásával történt. 28

1. A használat hozzájárulással történő átengedése

Abban az esetben, ha a használat átengedésére a bérbeadó/kölcsönadó hozzájárulásával kerül sor, úgy a Ptk. 6:334.§ (2) bekezdése, valamint a Ptk.6:358.§ (3) bekezdése értelmében mind bérlő, mind a kölcsönvevő a használó magatartásáért úgy felel, mintha a dolgot maga használta volna.⁷² Ebben az esetben -a közreműködő jogszerű igénybeviteléhez hasonlóan- a bérlőnek és a kölcsönvevőnek a felelősség alóli mentesüléshez a saját magatartása mellett a használó magatartását ki kell mentenie.

2. A használat jogellenes átengedése

Abban az esetben, ha az átengedésre a bérbeadó/kölcsönadó hozzájárulása nélkül került sor, úgy a Ptk.6:334.§ (3) bekezdése, valamint a Ptk.6:358.§ (4) bekezdése értelmében mind a bérlő, mind a kölcsönvevő felelőssége -a közreműködő jogellenes igénybevitelénél ismertetett szabályok szerint-

⁶⁹ VÉKÁS - GÁRDOS: i.m. Ptk.6:334.§-ához.

⁷⁰ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:334. § (1) bekezdése.

⁷¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:358.§ (2) bekezdése.

⁷² A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:334.§ (2) bekezdése, valamint a 6:358.§ (3) bekezdése.

szigorú, hiszen mindazon károkért felelősséggel tartoznak, amelyek a jogellenes átengedés nélkül nem következtek volna be.⁷³ Felelősségük tehát a feltétlen helytálláshoz közelít.⁷⁴

3. A bérlet tárgyának jogellenes visszatartása

Lényegében a használat jogellenes átengedése kapcsán ismertetett szabály irányadó a Ptk. 6:341.§ (3) bekezdésében foglaltak értelmében a bérleti szerződés megszűnésénél akkor, ha a bérlet megszűnését követően a bérlő a dolgot jogosulatlanul tartja vissza. Ilyenkor ugyanis a visszatartás idejére a szerződés szerinti bérleti díjat köteles megfizetni, ezt meghaladóan pedig minden olyan kárért felel, amely a jogellenes visszatartás nélkül nem következett volna be.⁷⁵

X. A felelősségkorlátozó és felelősségkizáró kikötések

1. A felelősségkorlátozás és felelősségkizárás általános szabálya

A korábbiakban említettek szerint a szerződésekre vonatkozó szabályok mind a régi⁷⁶, mind a hatályos jogunk⁷⁷ szerint diszpozitív normák, melyektől a felek a szerződési szabadság értelmében egyező akarattal eltérhetnek, a szerződésből eredő jogait, kötelezettségeiket, továbbá a szerződés tartalmát szabadon megállapíthatják. Mindez vonatkozik a Ptk.6:142.§-ban szabályozott szerződésszegésre is, vagyis a felek a szerződésszegés jogszabályban meghatározott következményeitől eltérhetnek, a szerződésszegéshez eltérő jogkövetkezményeket kapcsolhatnak, továbbá a szerződésszegésért való felelősséget akár ki is zárhatják.⁷⁸

A felelősségkorlátozó vagy kizáró kikötések nincsenek alakszerűséghez kötve, ugyanakkor kifejezettnek és egyértelműnek kell lenniük, és a már említettek szerint az ilyen kikötések korlátját jelentik a Ptk. érvénytelenségi szabályai, valamint alapelvi rendelkezései.⁷⁹

⁷³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:358.§ (4) bekezdése.

⁷⁴ VÉKÁS - GÁRDOS i.m. Ptk.6:334.§-ához.

⁷⁵ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:341.§ (3) bekezdése.

⁷⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 200.§ (1) bekezdése értelmében, a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.

⁷⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:1.§ (3) bekezdése alapján, a kötelemeknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó közös szabályaitól a felek egyező akarattal eltérhetnek, ha e törvény az eltérést nem tiltja.

⁷⁸ BÍRÓ-CSEH -FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m.318-326.

⁷⁹ BÍRÓ-CSEH -FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m.318-326.

A felelősségkorlátozó és kizáró kikötésekkel kapcsolatos előírásokat már a korábbi jogunk is tartalmazott, ilyen volt például az rPtk. 314.§ (1) bekezdésében foglalt azon általános rendelkezés, amely szándékos, súlyos gondatlan, bűncselekménnyel okozott, továbbá életet, testi épséget, egészséget érintő károk esetén a felelősség érvényes kizárását tiltotta.⁸⁰ Az rPtk. e rendelkezése értelmében a felelősség kizárására tehát csak egyszerű gondatlanság esetén kerülhetett sor, de az rPtk. 314.§ (2) bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében arra is csak akkor, ha a felelősségkorlátozással vagy felelősségkizárással járó hátrányt az ellenszolgáltatás megfelelő csökkentése, vagy egyéb előny kiegyenlítette.^{81 82}

A Ptk. a fentiekhez képest eltérő szabályokat állapít meg, melyek egyrészt abban állnak, hogy az rPtk. 314. (1) bekezdésében foglalt tilalmat a szándékos, emberi életet, testi épséget, és egészséget érintő károkra szűkítette, lehetővé téve ezáltal a szerződő felek számára a súlyos gondatlansággal vagy bűncselekménnyel okozott szerződésszegésért való felelősség érvényes korlátozását, illetve kizárását. A másik jelentős változás pedig, hogy a Ptk. -az rPtk. 314. (2) bekezdésében foglaltakkal ellentétben- már nem követeli meg a korlátozással járó hátrány -akár ellenszolgáltatás csökkentésével, akár egyéb módon történő- kiegyenlítését.⁸³

2. A felelősségkorlátozás és felelősségkizárás határai

Korábbi jogunkban -többek között- a felelősségkorlátozás és felelősségkizárás határát jelentette például az rPtk.345.§ (3) bekezdésében foglalt azon rendelkezés, amely veszélyes üzemi felelősség esetén -a dologban bekövetkezett károk kivételével- kizárta a felelősség korlátozását,⁸⁴ vagy az rPtk. 468.§ (2) bekezdése, amikor kimondta, hogy a szálloda felelőssége érvényesen nem zárható ki, csak a kártérítési felelősség mértéke korlátozható, és az is csak bizonyos vagyontárgyak esetében.⁸⁵

⁸⁰ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 314.§ (1) bekezdése.

⁸¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 314.§ (2) bekezdése.

⁸² BENEDEK-BESENYEI-DOMÉ-GELLÉRT-HARMATHY-KECSKÉS-KEMENES-PETRIK-SÁRKÖZY-SÓTH-SZILÁGYI-VÉKÁS-ZOLTÁN i.m. Ptk.314.§-ához.

⁸³ VÉKÁS-GÁRDOS i.m. Ptk.6:152.§-ához.

⁸⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 345.§ (3) bekezdése.

⁸⁵ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 468.§ (1)-(2) bekezdései.

Hatályos jogunkban ilyen korlátot fogalmaz meg például a Ptk. 6:104.§ (1) bekezdésének h) pontja, amely fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben tisztességtelennek minősíti azt a kikötést, amely kizárja vagy korlátozza a vállalkozásnak az általa igénybe vett közreműködőért való felelősségét,⁸⁶ továbbá a Ptk. 6:104.§ (2) bekezdésének h) pontjában foglalt rendelkezés, melynek értelmében ellenkező bizonyításig tisztességtelen a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben az olyan szerződéses kikötést, amely kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon alapuló jogait a vállalkozás szerződésszegése esetén.⁸⁷ Ugyancsak nem lehetséges a Ptk. 6:535.§ (3) bekezdése értelmében veszélyes üzemi felelősség esetén -a dologban bekövetkezett károk kivételével- a felelősségkorlátozó vagy felelősségkizáró kikötés.⁸⁸

XI. A szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés problémája a gondossági kötelek esetén

A probléma lényege a Ptk. 6:142.§-ban szabályozott kimentési feltétel alkalmazásában keresendő, gondossági kötelek esetében.

Mindenekelőtt szükségesnek tartom e körben is kiemelni, hogy a kontraktuális kárfelelősség megállapításának szükségképpen eleme a szerződésszegés. A Ptk. 6:137.§-a⁸⁹ értelmében a szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződés szerű teljesítésének elmaradása. A szerződésszegés megvalósulhat tevőleges magatartással, de megvalósulhat mulasztással is. Tipikusan mulasztással valósul meg a szerződésszegés az úgynevezett gondossági kötelek esetében. Az ilyen típusú kötelek legfontosabb jellemzője abban áll, hogy a vállalt szolgáltatásnak nem szükségképpen eleme az eredmény. Ez az, ami a gondossági köteleket az eredménykötelektől megkülönbözteti. Mindebből már látható, hogy a szerződésszegés bizonyítása az eredményköteleknél egyszerűbb, hiszen, ha ott az elvárt eredmény elmarad, akkor a szerződésszegés megvalósul.

⁸⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:104.§ (1) bekezdése h) pont.

⁸⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:104.§ (2) bekezdés h) pont.

⁸⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:535.§ (3) bekezdése.

⁸⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:137.§.

Ezzel szemben a gondossági kötelemnél önmagában az eredmény elmaradása még nem jelent automatikusan szerződésszegést⁹⁰ (kivéve, ha a felek sikerdíjat kötöttek ki), az abban az esetben valósul meg, ha a kötelezett tevékenysége a gondos eljárás követelményének nem felelt meg, tehát magatartása felróható. Ha tehát a kötelezett az elvárt gondosságot tanúsította, úgy nincs károkozó magatartás (szerződésszegés), a kárfelelősségi norma egyik feltétele hiányzik, tehát a kárfelelősség megállapítására sem kerülhet sor. Ebből következően pedig a kötelezett kimentése fel sem merül, nem kell tehát a károkozónak a Ptk. 6:142.§-ban foglaltak fennállását bizonyítania.⁹¹

Fuglinszky Ádám a gondossági kötelek fenti problémája kapcsán úgy foglalt állást, hogy a szerződés gondossági kötelelem jellege azokban az esetekben, amikor a kötelezettet felróhatóság nem terheli, lerontja vagy kiüresíti a Ptk. 6:142.§-ban foglalt szigorú kimentési triádst, hiszen ilyenkor az ügy a kimentésig el sem jut. Ha viszont a kötelezett nem kellő gondossággal járt el, akkor emellett, hogy megszegte a szerződést, a felelősség alól sem mentesülhet, tehát a kimentési feltételek vizsgálatára ez esetben nincs is szükség.⁹²

Kemenes István is hasonló álláspontot képvisel, véleménye szerint a felróhatóság kérdésének a károkozó magatartás, tehát a szerződésszegés megállapítása körében van jelentősége. Álláspontja szerint az ilyen típusú szerződéseknél lényegében azt kell bizonyítani a kötelezettnek, hogy felróhatóság nem terheli. Ha ezt bizonyítja, úgy szerződésszegést nem követ el, így a Ptk. 6:142.§-ban foglalt kimentési feltételeket nem kell vizsgálni, azoknak az ilyen típusú szerződéseknél nincs jogi relevanciája.⁹³

A fenti jogértelmezési kérdés kapcsán további kérdésként merül fel a Ptk. 6:142.§-a szerinti kimentés vizsgálata az olyan szerződések esetében, amelyeknél ugyanazon szerződésen belül a szolgáltatás eredmény és gondossági kötelezettségek teljesítésére is irányul. A kialakult álláspont szerint ezekben az esetekben a kimentés Ptk. 6:142.§-ban foglalt szabályait attól függően kell alkalmazni, hogy a szerződésszegés a szerződés melyik részére vonatkozóan valósult meg. Amennyiben a szerződésszegés az eredményre vonatkozott, úgy a károkozó a kártérítési felelősség csak akkor mentesülhet, ha a visszterhes szerződésekre irányadó kimentési feltételek fennálltát bizonyítja. Ha pedig a

⁹⁰ BÍRÓ-CSEH -FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m.312.

⁹¹ CSÖNDES i.m. 6.

⁹² BÍRÓ-CSEH -FARKAS-FUGLINSZKY-KISFALUDI-MOLNÁR-PETRIK-POMEISL-VÉKÁS-WELLMANN i.m.312.

⁹³ KEMENES i.m. 8.

szertőésszegés ugyanazon szertőés gondossági kötelezettségre vonatkozik, akkor a felelősség a fentebb részletezettek szerint alakul.⁹⁴

A Kúria egy közzétett határozatában a gondossági kötelmek kapcsán fennálló kártérítési felelősség vonatkozásában akként foglalt állást, hogy a felperesi szállítványozó szertőéses kötelezettsége a kellően gondos eljárás mellett arra is kiterjedt, hogy a konténer zárt állapotát és annak számát, illetve plombaszámát ellenőrizze. Ebből kifolyólag a felperes a szállítványozási feladat teljesítése során a konténerek átvételénél nem kellően gondosan járt el, amikor a konténerek kapcsán -akár adminisztratív, akár más okból- felmerült eltérését nem észlelte, és erről az alperest nem tájékoztatta, további utasítást az alperestől nem kért. Amennyiben a felperes kellő gondossággal járt volna el, úgy az adatok eltérését észlelnie kellett volna, és erről tájékoztatnia kellett volna az alperes. Miután azonban a felperes felróhatóan járt el, így a kártérítési felelősség alól nem tudta magát kimenteni.⁹⁵

⁹⁴ CsÖNDES i.m. 7.

⁹⁵ Kúria Pfv.V.22.164/2016/7.

Összegzés

A tanulmány bevezető részében célként fogalmaztam meg a szerződési jogban érvényesülő eltérő felelősségi mércék bemutatását. Ennek során röviden bemutattam a kimentést időben és logikai szempontból is megelőző kárfelelősségi tényállási elemeket, majd rátértem a kimentés általános szabályainak ismertetésére. Az általános szabályokat követően ismertettem a speciális felelősségi feltételeket megállapító rendelkezéseket is. Ezek kapcsán először az ingyenes szerződések eltérő szabályait vizsgáltam. Ennek során rámutattam, hogy ingyenes szerződések esetén az általános szabályokhoz képest a jogalkotó enyhébb felelősségi mércét rendelt alkalmazni. Az enyhébb felelősség megnyilvánul egyrészt abban, hogy a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károkért a kötelezett csak szándékos szerződésszegés esetén, valamint akkor felel, ha a dolog jogosult által nem ismert, lényeges tulajdonságára vonatkozó tájékoztatási kötelezettségét a kötelezett elmulasztotta, másrészt, hogy a jogosult vagyonában bekövetkezett károkért fennálló felelősséget felróhatósági alapra helyezi. Ez esetben a kötelezett a károkért akkor felel, ha nem úgy járt el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. Az általános szabályokhoz képest további eltérés, hogy a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károk esetén a bizonyítási teher megfordul, azt a jogalkotó a jogosultra telepíti, illetve, hogy az ingyenes szerződésekre a párhuzamos kártérítési igények kizárására vonatkozó rendelkezés sem alkalmazható, tehát azok a non-cumul klauzula körén kívül esnek. Hasonlóan enyhébb szabályok érvényesülnek az egészségügyi szolgáltató szolgáltatásával összefüggésben okozott károkért való felelősségre, hiszen a jogalkotó ez esetben akként rendelkezett, hogy a károkozó a károkért a deliktuális felelősség szabályai szerint felel.

A fentiekkel ellentétben a jogalkotó bizonyos esetekben szigorúbb felelősségi mérce alkalmazását tartotta indokoltnak. Így például a közreműködőért való felelősség, továbbá a használati elemet is tartalmazó szerződések esetén a kötelezett felelősségét megszigorította. Jogellenes igénybevételnél ez azt jelenti, hogy a kötelezettnek a saját magatartása mellett a közreműködő, valamint a bérlő, kölcsönvevő magatartását is ki kell mentenie, míg jogszerűtlen igénybevétel esetén a kötelezett felelőssége a feltétlen helytálláshoz közelít, hiszen mindazon károkért felel, amelyek a közreműködő igénybevételével, valamint a jogellenes átengedéssel okozati összefüggésbe hozhatók.

Végezetül kitértem a felelősségkorlátozó és felelősségkizáró szerződéses kikötésekre, és azok kapcsán rámutattam, hogy a Ptk. a korábbi szabályozástól eltérően már nem tiltja a súlyos gondatlansággal vagy bűncselekménnyel okozott szerződésszegésért való felelősség korlátozását vagy kizárását, továbbá a felelősségkorlátozás és felelősségkizárás alkalmazása során nem követeli meg a korlátozással járó hátrány kiegyenlítését.

Irodalomjegyzék

- A Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2016. (XI. 24.) kollégiumi véleménye ingyenes szerződéseknél a Ptk. párhuzamos kártérítési igények kizárására vonatkozó rendelkezésről, Jogtár.
- Barta Judit-Barzó Tímea-Csák Csilla-Fazakas Zoltán József-Harsányi Gyöngyi-Jakab Nóra-Juhász Ágnes -Kenderes György-Kriston Edit-Majoros Tünde-Mélypataki Gábor-Miskolczi Bodnár Péter-Olajos István -Pusztahelyi Réka-Rácz Zoltán-Sápi Edit-Tóth Gergő-Tóth Hilda-Ujváriné dr. Antal Edit: *Magyarázat a kártérítési jogról*. In: Barta Judit-Barzó Tímea-Csák Csilla (szerk.). Jogtár.
- Benedek Károly, Besenyei Lajos, Domé Györgyné, Gellért György, Harmathy Attila, Kecskés László, Kemenes Béla, Petrik Ferenc, Sárközy Tamás, Sóth Lászlóné, Szilágyi Dénes, Vékás Lajos, Zoltán Ödön: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez*. In: Gellért György (szerk.). Jogtár.
- Bíró György, Cseh Attila, Farkas Attila László, Fuglinszky Ádám, Kisfaludi András, Molnár Ambrus, Petrik Béla, Pomeisl András, Vékás Lajos, Wellmann György: *Polgári Jog, Kötelmi jog, Az új Ptk. magyarázata V/VI*. In: Wellmann György (szerk.). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2018.
- Csöndes Mónika: *A szerződésszegésért való kártérítési felelősség általános szabályaival (Ptk.6:141-6:148.§) kapcsolatos jogértelmezési kérdések*. Kúriai Döntések 2020/2. -Fórum-Budapest, 2019., Jogtár.
- Fuglinszky Ádám: *Kártérítési jog*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015.
- Kemenes István: *A kontraktuális kártérítés egyes kérdései*. Magyar Jog, 2017/1.
- Leszkoven László: *Szerződésszegés a polgári jogban*. (Második, átdolgozott kiadás), Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2018., Jogtár
- Miskolczi Bodnár Péter: *A kártérítési felelősség közös szabályainak alkalmazási köre*. Jogtudományi közlöny, 2019/2.
- Ujváriné Antal Edit: *Felelősségtan*. Új Magyar Polgári Jog Tankönyv, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2014.
- Vékás Lajos, Gárdos Péter: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Jogtár kommentár.

- Vékás Lajos: *Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban.* Magyar Jog, 2020/10.sz.
- T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről, Budapest, 2012.
- Wopera Zsuzsa: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez.* Jogtár.

Jogszabályok

- Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
- Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény
- Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről szóló 1987. évi 20. törvényerejű rendelet

Internetes hivatkozás

- https://ptk2013.hu/szakcikkek/fuglinszky-adam-az-elorelathatosagi-klauzula-ertelmezesenek-ujabb-dilemmai-gj-20197-8-1-7-o/6806#_ftn21
- <https://kbj.hu/a-covid-19-jarvany-es-a-szerzodeszegesert-valo-felelosseg-aloli-mentesules-egy-kerdesei/>

Bírósági gyakorlat

- Kúria Pfv.III.20.436/2019/6.
- Kúria Pfv.III.21.277/2019/7.
- Kúria Pfv.V.21.029/2017/10.
- Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.20.240/2019/8/II.
- Fővárosi Ítéltábla, Pf.21.123/2016/4.

- Kúria, Pfv.I.20.422/2013/5.
- Fővárosi Ítéltábla, 20.Gf.40.438/2020/5-II.
- Fővárosi Ítéltábla, Pf.6.20.052/2017/5.
- Fővárosi Ítéltábla, Pf.21.029/2016/6.
- Szegedi Járásbíróság, 6.G.40.102/2017/22.
- Kúria Pfv. III. 21.337/2016/4.
- Kúria Pfv.V.22.164/2016/7.